

Резюмета и авторска справка за приносния характер на трудовете на
гл. ас. д-р Михаела Панайотова Йорданова,
представени за участие в конкурса
за доцент по класически езици и фармацевтична терминология (направление 2.1.
Филология), обявен
в ДВ, бр. 14 от 19.02. 2016 г.

Приносният характер на представените за конкурса за доцент по класически езици и фармацевтична терминология трудове може да бъде очертан в две основни научни области. Една част от посочените публикации представят резултати от изследователските занимания с проблемите на приложната лингвистика на класическите езици, продължение на преподавателската работа по дисциплините: Латински и фармацевтична терминология, Старогръцки език и автори, Език и цивилизация на древна Елада, Латински език и автори.

Друга част от посочените трудове са посветени на проучвания по историческа антропология на старогръцката и тракийска култура. В тях изследването на оригиналните текстуални свидетелства е елемент от анализа на културно-историческите феномени. Значителна част от приносите в тази изследователска област са резултат от проучванията на някои от базисните концепти на фармацевтичния дискурс: здраве, лечителство, лечители, изцеление, магическа медицина и мистериални посвещения в контекста на старогръцкия и тракийски културни модели. Някои от публикациите са тематично продължение на изследването на орфическата мистериалност, обобщено в монографията *Елински орфически свидетелства*, София, 2004. Предложените публикации са отпечатани в рецензирани и реферирани издания на Софийски университет, БАН и международни научни колегии. Забелязани са 39 независими цитирания.

В учебните материали и ръководства са разработени основни положения на латинския като метаезик на фармацията и фармацевтичната терминология с оглед на българската езикова норма. От тях за участие в конкурса предлагам:

Nomina remediumum . Проблеми на фармацевтичната терминология, Майнд принт, София, 2016, ISBN 978-619-7282-02-3. (24)

Това е ръководство по фармацевтична терминология, в което са разгледани разнообразните модели на словообразуване, използвани при създаването на названията на лекарствените средства. Независимо, че търговската номенклатура на лекарствените средства е кумулирана емпирично и е преимуществено условна, за структурирането на много названия се използват определени общи модели, които позволяват в наименованията да бъде включена първична фармацевтична информация. При цялото многообразие от модели, използвани при създаването на търговските названия, са очертани няколко общи устойчиви принципа: възможна краткост, благозвучие, отсъствие на отрицателни асоциации, оригиналност на изписването и звученето. Познаването на принципите на формиране и способите на словообразуване, използвани в номенклатурата на лекарствените средства, е необходимо условие за възприемане на съдържащата се в тях фармацевтична и фармакотерапевтична информация. Въпреки наличието на учебни материали по фармацевтична терминология на българския книжен пазар, досега не е предлагано изследване на моделите на словообразуване на наименованията на лекарствените средства с оглед и на българската езикова норма. В това е и приносният характер на предлаганото учебно ръководство, който може да бъде определен като научно-приложен.

От изследванията, посветени на проблеми на историческата антропология и история на фармацевтичния дискурс за участие в конкурса предлагам:

За северната граница на ахейската епика, - В: Studia Classica Serdicensia I, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, 2010, 401-409. (15)

В това изложение е изказана хипотеза за наличието на ранен епически наратив за тракийския херос лечител Резос. Отправна точка на анализа са методическите положения на аналитичната школа в омирознанието. От направената реконструкция е заключено, че епосът за Резос представя традиционната за жанра възхвала на владетеля и неговото битие, което включва отглеждане на коне, лов и синтагматика на воинските подвизи, хероизация и лечителски чудеса.

Име и памет. Към етимологията на Резос, - В: Проблеми и изследвания на тракийската култура, т. VI Казанлък, ИМ „Искра”, 2013, 120-130. (21)

За отправна точка на публикацията е прието тълкуването на В.Томашек, според което името на тракийския херос лечител Резос е оригинален тракийски сатемнен рефлекс на индо-европейския корен *gēg' *властвам, царувам*, сравняван с латинското *rex* и готското *reiks* – *цар, владетел*. Нов аспект на изследването е аргументирането на тезата със сравнителен анализ на морфологично сходни божески и владетелски апелативи с функция на собствени имена, засвидетелствани в синхронни на тракийската религиозни системи. Направен е изводът, че реликтната владетелска титла насочва към консерватизма на религиозната терминология в Тракия, сравним с латинските, келтските и древноиндийските езикови традиции. В този смисъл е и заключението, че божеският и човешки аспект в този тип владетелски апелативи се припокриват, като колективната памет създава хероичен образ в идеална парадигма - *in illo tempore*.

Родопският хероон на Резос в свидетелството на Флавий Филострат /Philostr.Her. 62ff/, - В: Проблеми и изследвания на тракийската култура, т. IV Казанлък, ИМ „Искра”, 2011, 144-154. (20)

В публикацията е разгледано свидетелство на римския автор Флавий Филострат /Her. 62ff/, който през 214-215г. придружава император Каракала по време на похода му през Тракия към Азия. Направен е изводът, че макар и късно свидетелството е ценно, тъй като вероятно представя една от местните тракийски версии на преданието за Резос, съхранена в паметта. По същество това е тракийската вяра, че мъртвият херос се превръща в антроподемон и по този начин продължава да живее в други измерения, без да губи способността да се намесва в човешките дела. Основен хероичен елемент в реконструираното на тракийско предание е властта на Резос като ловец над дивите животни и закрилата, която дава на ловците и дивеча. Светилището и олтара в Родопите, за които говори Филострат, насочват към наличието на ясно изразен култ към хероса лечител и пресъздават кадъра на периодичните празнични възпоменания на хранителя на общността.

В този смисъл семантиката на разгледаните свидетелствата, насочва проблематиката и към връзката между религиозната същност на тракийския Херос и преданията за Резос. Изказано е предположението, че в своите ранни дълбинни основи култът към хероса е

култ към владетеля с цялата детайлна атрибуция, съпътстваща битието му. Тази констатация създава възможност да бъдат направени приноси и за семантиката на изображенията на тракийския Херос. Те вероятно отразяват устните епически наративи за хероичния статут на владетеля. Възстановените структурни ядра от архетипния наратив за лечителя херос, създават възможност да бъде анализирано и едно от малкото засвидетелствани съответствия мит - изображение в тракийската култура.

Healing and Sacred Medicine in Ancient Thrace, - In: Studia classica Serdicensia V, Monuments and Texts in Antiquity and Beyond. Essays for the Centenary of Georgi Mihailov(1915-1991), Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, 2016, 544-552. (23)

Публикацията е посветена на анализ на антични свидетелства и по-късните фолклорни записи, чрез които е направен опит да бъде доказано, че в легендарната традиция на Северните Балкани е налице архетипен модел на хероса лечител. В неговото битие и следсмъртно съществуване е различима универсална структура, проявена в множество инварианти. Сравнителният анализ на базата данни, очертава някои типологични паралели и сходства както в синхронен план – между съхранените предания и изображения, така и в диахронен при съпоставяне с по-късните фолклорни реликти и вярвания и създава възможност за изводи по аналогия.

Анализирани са константните елементи на засвидетелстваните паралелни структури, които включват мистицизъм, инициации, лечения с чудодейни средства и прилагане на катартични практики за спасяването на общностите от епидемии, зарази и епизотии. Обсъдена е херменевтиката на вярата в лечителски чудеса и типологията на феномена. Доказана е хипотезата, че комплицираният статут на херосите лечители насочва към предгръцки оригинал, вероятно трако-пеласгийски. Обсъдена е възможността да са мислени като хипостасни или тъждествени проявления, на ранната хероична същност на Дионис, засвидетелствана според някои изследователи и в Тракия.

Направен е изводът, че разказите за хероси лечители възникват около набор от техники, свързани с охраняване на здравето на общността. Именно в тази концепция е открит и източникът на бъдещите легендарни и исторически есхатологии, като към владетелската идеология е прикрепена и вярата, че определен херос покровител или дори политически

лидер е в състояние да „спаси” общността. Оттук е направен и изводът, че разглежданите наративи отразяват структура на религиозното мислене, която освен в Тракия е добре засвидетелствана и в Северна Егеида. Комплексът от лечителски ритуали, свързани с Орфей, Амфиарей, Асклепий и Аристей показва формални и семантични сходства с тези на Резос и Залмоксис. Мантическите способности, магическото лечителство и други изключителни черти улесняват сравнението между гръцкото предание и тракийската легенда, но в Тракия присъствието на демона лечител е виждано по-скоро в натуралистична форма.

Направено е обобщението, че земите на Северните Балкани от Тракия до Тесалия и Беотия споделят единна структура на хероичен култ, включваща легендата за антроподемона и живата връзка с мистични посветителски култове, лечителство и обезсмъртяване. Включени в този комплекс, херосите лечители получават нова стойност от гледна точка на традиционната религия – превръщат се в хранители на земята и регулатори на космическия ред, а по този начин и в демиурзи, включително и посредством собствената си смърт.

Rhesos Anthropodaimon. Aspects of Thracian Heroisation, - In: Angels, Demons and Representations of Afterlife within the Jewish, Pagan and Christian Imagery. Coord. Iulian Moga. Ed. Univers. “Alexandru Ioan Cusa”, Iasi, 2013, 268-279. (22)

В публикацията са обобщени резултатите от предишните изследвания по проблематиката. Разгледана е аналогията между митологемите на Резос и Тракийския херос. Предположено е, че линията на сближаване между двете митологеми произтича от лингвистичния факт, че както Резос, така и Херос не са лични имена, а апелативи и то най-вероятно синонимни, означаващи „господар”, „владетел”, а оттук и „цар”.

Хипотезата е подсилена от факта, че името Резос в неговата тракийска транскрипция е най-вероятно старинно култово име. То е съхранено в устния епос, но не е засвидетелствано в епиграфските паметници на култа. Като допълнително доказателство към тезата е обсъден фактът, че релефите, в чиято посветителна част се съдържа формулата *kurios hērōs* са засвидетелствани в светилищата на Асклепий Зелмидренос по северния склон на Родопите, областта, където според анализирания свидетелство на Флавий Филострат е и хероонът на Резос.

HAGNA THYMATA. Антропологични аспекти на безкръвната орфическа жертва, - В: Studia Classica Serdicensia II, Университетско издателство “Св. Климент Охридски” София, 2013, 123-134. (18)

В публикацията са разгледани теологичните предпоставки за т. нар. орфическата аскеза, обосновани с изоров и иконографски материал. Разгледани са аспектите на магическа медицина, свързани с мистицизма на Орфей, в които лечителството е засвидетелствана мантична изява. Анализирани са архаични шамански пластове, като инициационно връщане на болния към първичната същност, за да може да се роди отново вече в качеството на здрав. Направен е изводът, че като образцов модел на всяко „сътворение” космогоничният мит помага на болния да започне живота си отново.

Подкрепен е изводът, че катарзисът е основен елемент от подготвителната орфическа аскеза, доколкото главно средство за спасение в орфическата теология е не толкова справедливостта, а чистотата. Като разновидност на ритуалната чистота са разгледани вегетарианските практики, доколкото *bios orphikos* е определен преди всичко от забрана на някои видове храни. В този отказ е изразено и решението за отделяне от общността и в крайна сметка за аскетично отричане от света и катарзис, постигнат ритуално с безкръвните жертви, наричани чисти (*hagna thymata*).

Изображенията на Орфей мистагог в южноиталийската вазопис, - В: Varia Thracica, Академично издателство „Марин Дринов”, София, 2011, 82-96. (16)

Засвидетелстваните изображения на Орфей като мистагог в апулийската вазопис могат да бъдат разгледани като част от обсъдения в предишната публикация смислов контекст. Генералната схема на изобразителната програма е с устойчиви основни елементи. Те показват определена структура от добре съхранени ранни митични архетипи, които отнесени към писмените сведения, допускат интерпретация чрез определен мистериален код.

Късните *Химни на Орфей* (Hymn. Orph. passim) потвърждават представените във вазописната сакрални практики със сведението за изгарянето на макови семена (*mēkōn* - LXXXV) и кадене с благовонни треви (*tymiama arōmata*). Направено е заключение, че идеята за орфическия преход се слива с традиционните представи за достъпа до

отвъдното, доказателство за отворения компилативен характер на доктрината в гръцка среда.

***Митът за Дионис в гръцката орфическа религиозност*, - В: Societas Classica, Култури и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока, Университетско издателство “Св. Св. Кирил и Методий” – Велико Търново, 2008, стр. 63-74. (11)**

В публикацията е обсъдена структурата на основния орфически мит, в която са открити чертите на известен примордиален шаманизъм. Направени са изводи, че в мита е налице ранен ритуал на инициация в бакхическо общество, която е предавана на адептите чрез свещения логос. Предположено е, че наративът отразява синкретизма на две традиции: култът към корибантите и куретите, при който инициацията е подложена на подобни на описаните от Платон изпитания, и ранен средиземноморски бакхически култ със съхранени древни елементи: гипсови маски, симулирана смърт, възкресяване, жертвен пир и др. Потърсени са и външни доказателства за съществуването на подобен род синкретизъм, като е обсъдена партията на хора от трагедията *Критяни* на Еврипид.

Направени са изводи, които засягат формирането на ранния орфизъм на доктринално ниво – като усложнен синтез между слънчевата теология и тази на периодично умиращото божество.

***Орфизмът – тези, дискусии, проблеми*, - В: Проблеми и изследвания на тракийската култура, IV, ИМ „Искра”, Казанлък, 2009, 13-24. (13)**

В публикацията е направен опит за историографски преглед на някои от основните теоретични подходи към изследването на орфизма. В тази първа част историографският анализ е ограничен до 80-те години на миналия век, тъй като последните десетилетия са решаващи за налагането на нови научни парадигми, в това число и в българската историография, и заслужават отделно проучване. Очертани са постиженията на двата основни научни подхода в изследването на материята – на т. нар. минималисти и максималисти. Анализирани са тенденциите към интерпретация на всеки един от археологическите паметници в контекста на античната писмена традиция и откритият методът на компаративен анализ като най-адекватен за съществуващия извор

материал. Направен е изводът, че до средата на 80-те години от миналия век нарастващата изворова база данни укрепва и доизгражда основните теоретични положения на максималистичния подход към проблемите на орфизма, застъпен и в публикациите на българските учени по темата.

***Диаспора и есхатологична вяра. Орфизмът в Олбия Понтика*, - В: *Studia Archeologica Universitatis Serdicensis, Sofia*, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2010, 251-261. (14)**

В публикацията е разгледан проблемът за същността и характера на есхатологичната вяра в процеса на гръцката *диаспора* в Средиземноморието от епохата на архаиката и класиката. Поставен е въпросът доколко непосредствено свързания с есхатологичната надежда религиозен опит на орфизма, питагорейството, Дионисовата и елевзинска мистериалност са значима идеологическа среда в зоната на Северното Причерноморие и в частност милетската апойкия Олбия Понтика. Анализирани са сведенията от култовата епиграфика, като са сравнени със съобщеното в текстуалните източници. Направен е изводът, че гръцката есхатологична вяра, която асимилира елементи от хетерогенни религиозни системи е много по-стабилно засвидетелствана в орбитата на гръцките апойкии – Южна Италия и Северното Причерноморие, отколкото в традиционните ѝ центрове – Йония, Атика, Крит и тесало-македонската зона. По този начин гръцката есхатология е представена в многообразието на вариантите си, отделни елементи от които с времето придобиват по-голяма или по-малка независимост.

Литературна теория и класически изследвания, - В: *Годишник на Департамента по средиземноморски и източни изследвания, НБУ, София, 2005, 95-124. (8)*

Студия, която представя най-значимите теории на езика и литературата от XX век от гледна точка на тяхната ангажираност с материята на класическите изследвания. Направен е опит да бъдат очертани взаимодействията между модерните литературни и лингвистични теории и високата критика на античния текст. Целта на изложението е да бъдат очертани допирателните линии на взаимодействие, които показват как определени типологии формират материята на класическите студии.

Стратегии при подхода към теорията на Аристотел за комедията, -В: Годишник на Департамента по средиземноморски и източни изследвания, София, 2003, 73-84. (4)

В изложението са направени наблюдения върху историята и манускрипната традиция на литературно-критичния трактат на Аристотел Поетика. Очертан е проблемът за загубата неговата втора част, в която са разработени въпросите за комедията като литературен жанр. Публикацията е принос към дискусията за историята на значимите научни парадигми и техните адепти. Направен е изводът, че сравнително единната линия на рецепция на една научна теория създава изследователския шанс, да бъде реконструирана и чрез по-късните ѝ прочити.